

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. дпн Мира Димитрова Цветкова-Арсова,
катедра по специална педагогика и логопедия на ФНОИ
при СУ „Свети Климент Охридски“**

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен **„доктор“**

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1.2. Педагогика

докторска програма: Специална педагогика на английски език

Автор: Георгиос Леонтиу

Тема: „Използване на неформални методи при нитегрирано обучение“

Научен ръководител: доц. дпн Милен Замфиров

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-38-310 от 27.06.2019 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ съм включена в научното жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Използване на неформални методи при нитегрирано обучение“** за придобиване на образователната и научна степен **„доктор“** в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма: Специална педагогика. Автор на дисертационния труд е Георгиос Леонтиу – докторант в редовна форма на обучение на английски език с научен ръководител доц. дпн Милен Замфиров.

Представеният от докторанта комплект материали на хартиен и на електронен носител отговаря на изискванията и включва необходимия набор от документи, като

дисертационен труд, Автореферат, CV, списък с публикации по темата на дисертационния труд и техни копия и пр.

2. Кратки биографични данни за докторанта

От представеното от докторанта CV се вижда, че той е завършил бакалавърската си степен по физическо възпитание и спорт през 1991 г. в университета в Атина – Гърция, а магистърската си степен по адаптирано физическо възпитание придобива през 2011 г. в НСА „Васил Левски“ в София.

Георгиос Леонтиу е зачислен в редовна докторантура по специална педагогика на английски език към СУ „Св. Климент Охридски“ – ФНОИ през 2014 г. (Заповед № РД 20-1179/21.07.2014) с научен ръководител доц. дпн Милен Замфиров. Отчислен е с право на защита през 2017 г.

В годините е работил последователно като учител по физическо възпитание и спорт в специално училище, като треньор и мениджър проекти, като координатор на социални дейности и събития към Министерство на младежта в Кипър. Понастоящем работи по специалността си в Кипър.

3. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд е насочен към включване и използване на неформални методи на обучение при интегрирани ученици със СОП. Както е известно, неформалното обучение е една нова, съвременна концепция и тенденция в образованието на всички деца, включително и на деца и ученици със СОП, интегрирани и приобщени в общообразователна среда. Затова преценявам избраната тема като актуална, навременна и съществена.

Като ценен и актуален момент в дисертационния труд отчитам и неговата съпоставителна и сравнителна насоченост – от една страна се изследва ефектът от прилагането на цялостна програма с неформални методи на обучение спрямо деца и ученици със и без СОП, от друга страна се проучват възгледите и мненията на родители

на двете изследвани групи деца относно тези неформални методи, а също и на техните учители.

4. Преценка на отделните части на дисертационния труд

Обемът на целия дисертационен труд е 205 страници. От тях 157 са фактически текст. Съотношението между теоретичната част, постановката на изследването и анализа на данните е сравнително балансирано и е приблизително 98: 16: 42 страници. Библиографската справка съдържа 176 източници. Включени са и такива от последните пет години.

Дисертационният труд има добра, класическа структура, и се състои от увод, една теоретична глава, една глава с постановка на изследването, глава с анализ на резултатите, изводи, заключение, приноси, публикации по темата на дисертационния труд и седем приложения.

В първа глава, която е с общо седем параграфа, и е озаглавена „Използване на неформални обучителни методи при интегрирано обучение на ученици със СОП“, се прави задълбочен и последователен анализ на характеристиките и особеностите на групите деца със СОП, описва се същността на неформалното обучение, съпоставят се формалното и неформалното обучение, посочва се ролята на родителите по време на неформално обучение, ролята на индивидуалния учебен план при неформалните дейности и ролята на масовите учители в този процес. Считам, че тази глава е добре построена и оформена, и засяга същината на разглеждания проблем, като обръща внимание и на множество фактори, които имат пряко отношение към него. В нея авторът компетентно представя различни възгледи на други автори по темата, като умело вмъква и лични разсъждения. Представени са и данни за състоянието на неформалното обучение в различни държави по света. Цитират се някои важни международни документи, като Саламанската декларация, Конвенцията на ООН за правата на лицата с увреждания и други, които са повлияли пряко или косвено върху навлизането на неформалните методи в училищното обучение. Тук имам една забележка – в параграф 1, в който се посочват

групите деца със СОП, не се цитират общоприетите класификации – например, МКБ и други.

Глава 2, в която се излага постановката на изследването, е добре оформена. Изведената цел е правилно, точно и логично замислена. Издигната е една работна хипотеза, гласяща, че както учениците със СОП, така и учениците без нарушения, ще подобрят социалните си умения при редовно участие в програма с неформални методи на работа. Поставят се единадесет задачи. Участници в изследването са няколко групи лица: - ученици със СОП, които са с физически, обучителни трудности и лека умствена изостаналост, - техни родители, - както и ученици без нарушения и - техните родители, а също и - общообразователни учители. Съответно общият брой участници от всички групи е 353. Изследването обхваща две последователни учебни години. Считам, че включването на толкова много и различни групи участници е добър замисъл, защото така може да се проследи от една страна ползата на една цялостна програма от неформални методи спрямо деца и ученици със и без СОП, но и мнението и възгледите на техните родители и учители. Приложена е разработена от автора програма за неформално обучение, включваща театрални, музикални, спортни, фотографски, екологични и други дейности. За нуждите на изследването се използват различни методи, а именно въпросници, структурирани интервюта и наблюдение. Единствената ми малка забележка към тази глава е, че в нея е включена и доста теоретична информация, свързана с разработването на индивидуален учебен план, учителските стратегии и други, чието място е по-скоро в първа глава.

Преценявам направения анализ в четвърта глава като добър, макар че той би могъл да бъде значително по-изчерпателен предвид многото събрани данни, наблюдения и резултати. Анализът е добре онагледен с голям брой таблици и графики – съответно 17 таблици и 24 графики. За нуждите на анализа са използвани различни статистически методи, както и процентни съотношения. На стр. 138 в дисертационния труд се посочва, че следва Дискусия, но такава не е включена. Може би авторът е възнамерявал да направи дискусия, но впоследствие се е отказал от нея. Би било интересно да се съпоставят авторовите постижения от прилагането на неформалните методи в обучението на деца със и без СОП и неговата програма, както и родителските и учителските виждания за тях, с тези от други изследвания.

В резултат от анализа на събраните данни и резултати издигнатата работна хипотеза се потвърждава.

5. Приноси на дисертационния труд за науката и практиката

Докторант Георгиос Леонтиу оформя два приноса с научно-теоретична насоченост и пет с научно-практическа стойност на своя дисертационен труд, с които като цяло изразявам съгласие. Според мен принос 4, освен практическа, има и теоретична насоченост.

6. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертационния труд са пет, всички в съавторство с научния ръководител. Би било добре да има и поне една самостоятелна публикация. От тях три са в сборник-материали от научни конференции и две публикации са в научни списания. Само една е под печат. Публикациите са от периода 2016 – 2018 г. Считам, че всички публикации са пряко и конкретно свързани с темата на дисертационния труд и ги признавам като такива.

7. Автореферат

Авторефератът на български език, придружаващ дисертационния труд, е в обем от 47 страници. Той отразява по добър начин, в обобщен и синтезиран вид най-съществените части от дисертационния труд, а именно елементи от теоретичната глава, постановката на изследването, анализа на резултатите, приноси, изводи и заключение, публикации, извадка от библиографията. Считам, че е балансиран и с добър дизайн. Той е написан на добър български език. Изразявам съгласие с вида, оформлението, съдържанието и обема на Автореферата.

8. Критични забележки, въпроси и препоръки

Имам следните въпроси към докторант Г. Леонтиу:

1. Какви препоръки бихте отправили за по-активно включване на неформални методи в обучението на деца и ученици със СОП конкретно в Кипър и като цяло в училищното обучение на тези деца?
2. Според Вас неформалното обучение и неформалните методи трябва ли да станат неизменна част от учебните планове и програми на училищата или следва да имат друг характер и статут – ако да, какъв?
3. Ако учениците имаха умерена интелектуална недостатъчност (а не лека, както при изследваните от Вас ученици), би ли имало според Вас съществена разлика в прилагането на неформални методи в работата с тях и биха ли се наложили известни промени и адаптации във Вашата неформална програма?
4. Какви са Вашите заключения и обобщения относно родителското мнение за ползата и стойността на неформални методи в обучението? Наблюдават ли се сериозни различия в родителските възгледи на деца със СОП и на деца без, за тези методи? Отворени ли са като цяло родителите към по-широко включване и използване на неформални методи в обучението на своите деца?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд на **Георгиос Леонтиу** е посветен на важна, интересна и актуална тема. Той притежава значими научно-теоретични и научно-приложни качества и чрез направения теоретичен обзор и проведеното изследване, дава своя оригинален принос към специалната педагогика. Трудът отговаря като обем, оформление, съдържание и структура на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагането му и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторант **Георгиос Леонтиу притежава** необходимите теоретични познания, върху които да построи собствено научно изследване и самостоятелно да го проведе, както и умения за анализ на събрани данни и резултати и тяхното обобщаване, както и достигането до съществени изводи и заключения за науката и практиката.

Ето защо аз давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, което е представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнатите резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма по Специална педагогика на английски език на Георгиос Леонтиу.

15 август 2019 г.

Рецензент:

(проф. дпн Мира Цветкова-Арсова)